

MONITOR TASKFORCE IND

1 juli 2021

Hoe gaat het nu bij de Taskforce, die werd ingesteld om vóór 2021 de achterstanden in het asielproces weg te werken? In juni 2021 is het werk nog niet gedaan. Wij onderzochten hoe het nu staat met de knelpunten die wij eerder signaleerden. Er blijkt weinig te zijn verbeterd.

De staatssecretaris van Justitie en Veiligheid heeft in maart 2020 een Taskforce ingesteld om nog dat jaar de achterstanden in het asielproces bij de IND weg te werken. Deze belofte is niet waargemaakt: eind mei 2021 wachtten er nog 3070 asielzoekers op een beslissing van de Taskforce.¹ Vaak wachten deze asielzoekers in totaal al twee tot drie jaar.

In het najaar van 2020 heeft VluchtelingenWerk Nederland een Quickscan uitgevoerd om een goed beeld te krijgen van de knelpunten bij de Taskforce. VluchtelingenWerk zag toen geen snellere besluitvorming in zaken die onder de Taskforce vielen, terwijl asielzoekers procedureel werden benadeeld en meer stress ervoeren. Veel zaken werden doorverwezen naar de verlengde asielprocedure, onder andere omdat onervaren hoornmedewerkers (in complexere zaken) gehoren moesten afbreken of niet konden afronden binnen de tijd die daarvoor stond. Ook bleek uit meerdere reacties op onze vragen dat er tijdsdruk leek te ontstaan bij de gehoren; asielzoekers kregen regelmatig het verzoek om het kort te houden. Bovendien kregen advocaten weinig ruimte om de planning in te passen in hun volle agenda's.

Wij hebben opnieuw onderzoek gedaan om in kaart brengen of de knelpunten die wij in november 2020 signaleerden inmiddels verholpen zijn. De resultaten daarvan vindt u in dit rapport.

Opzet en uitkomsten

1.1 Opzet

Aan dit onderzoek hebben 16 advocaten meegedaan die samen bij benadering 365 asielzoekers bijstaan in Taskforce-zaken.² Deze advocaten hebben een schriftelijke vragenlijst beantwoord. Verder hebben wij interviews afgenomen met teamleiders van verschillende VluchtelingenWerk-locaties.³

Daarnaast hebben wij interviews gehouden met 26 asielzoekers van wie de aanvraag door de Taskforce is of nog wordt behandeld. Deze interviews zijn afgenomen op vier AZC's, in verschillende regio's van Nederland. Van deze personen hebben 15 mensen een positieve beslissing gekregen, 1 een afwijzende beschikking en 10 personen waren op het moment van het interview nog in procedure.

Om een beeld te krijgen van de kwaliteit van de besluitvorming in Taskforce-zaken analyseerden wij tot slot 20 voornemens en beschikkingen in Taskforce-zaken.⁴

Het hoort bij ons reguliere werk om signalen uit de praktijk te verzamelen. De signalen over de Taskforce die wij hebben ontvangen in de periode tussen de publicatie van de Quickscan op 19 november 2020 en het schrijven van onderhavig rapport hebben wij in deze rapportage meegenomen. De reacties van de advocatuur op onze vragenlijst vormt een greep uit het totaal aan Taskforce-zaken. De vele signalen die wij ontvangen bij de helpdesk schetsen echter eenzelfde beeld, waardoor wij een duidelijk beeld hebben van de Taskforce als geheel.

1 De cijfers worden gepubliceerd op <https://ind.nl/Paginas/Tabel-ontwikkeling-Taskforce-voorraad.aspx>. Op het moment van publicatie van dit stuk waren de cijfers van juni 2021 nog niet openbaar gemaakt.

2 Een van de vragen op de lijst was hoeveel Taskforce-zaken de advocaten behandelen.

3 De teamleiders zijn werkzaam in verschillende AZC's, verspreid over Nederland (locaties Dronten, Maastricht, Rijswijk, Hardenberg, Zutphen, Echt, Rotterdam, Duinrell, Sneek, Balk en Weert), en 1 AC (locatie Zevenaar).

4 Wij hebben 17 voornemens en 3 beschikkingen ingezien.

1.2 Belangrijkste bevindingen

Weinig verbetering

Het merendeel van de knelpunten die in de Quickscan van november 2020 werden gesignaleerd speelt nog steeds. De gehoren zijn regelmatig nog niet van de gewenste kwaliteit. De communicatie en de planning laten nog altijd te wensen over en de signalen in onze Quickscan lijken onvoldoende te worden opgepakt.

Zo wordt er bijvoorbeeld in zaken waarin aanvullend is gehoord nog steeds geen rapport van het nader gehoor verstuurd totdat het aanvullend gehoor is afgerond. Dit is problematisch, omdat de gehoren dan tijdens de nabespreking van de gehoren niet meer vers in het geheugen liggen. Dit maakt het voor de asielzoeker veel lastiger om adequaat op de weergave van zijn verklaring te reageren en die waar nodig te corrigeren.

Procedureel benadeeld door telehoren

Telehoren wordt gezien als logisch alternatief tijdens de coronapandemie, maar zou geen standaard praktijk moeten worden. Het gehoor op afstand is niet geschikt als permanente vervanging van fysieke gehoren. Er gaat aan een telegehoor nog steeds niet altijd een FMMU-advies vooraf. Ook meldde een advocaat dat telehoren is toegepast in een zaak waarin het FMMU adviseerde dit niet te doen. Daarnaast is telehoren niet geschikt voor complexe zaken. En wanneer te verwachten is dat de asielzoeker geëmotioneerd raakt, is het de vraag of telehoren wel geschikt is. Door de afstand tussen de hoornedewerker en de asielzoeker worden belangrijke signalen gemist, waardoor asielzoekers procedureel benadeeld worden. Tot slot moet uiteraard de techniek goed op orde zijn en dienen de gebruikte gehoorruimtes voldoende privacy te bieden – dat is niet altijd het geval.

Veel nadelen schriftelijk horen

De ervaringen met het schriftelijk horen zijn in het algemeen niet goed. Advocaten merken op dat de maatregel geen tijdswinst oplevert, terwijl de zorgvuldigheid van de procedure wel in het gedrang komt. Van de geïnterviewde asielzoekers hebben slechts twee personen ingestemd met een schriftelijk gehoor. Eén van hen zei dat het gehoor 'prima' verliep, de ander vertelde dat hij instemde omdat hij het wachten zat was, maar dat zijn privacy tijdens het schriftelijk horen onvoldoende was gewaarborgd. Medewerkers van VluchtelingenWerk ervaren door deze maatregel een hogere werkdruk. Het is ingewikkeld cliënten goed voor te bereiden op het schriftelijk gehoor en asielzoekers hebben hierover veel vragen. Eén van de teamleiders merkt op dat het onduidelijk is hoeveel mensen er meedoen, wat de voorbereiding lastig maakt.

Onervaren medewerkers

Asielzoekers, advocaten en teamleiders van VluchtelingenWerk wijzen er op dat de medewerkers van de Taskforce over onvoldoende kennis en ervaring beschikken om goed te horen en te beslissen in asielzaken. Dit kwam in de Quickscan van november 2020 ook al aan de orde. Opnieuw wordt aangekaart dat aan asielzoekers regelmatig wordt gevraagd om het kort te houden, dat gehoren in kansrijke zaken vaak zeer summier zijn en dat bij de hoornedewerker basiskennis ontbreekt. Het lijkt erop dat er in andere zaken veel overbodige vragen worden gesteld, waardoor aan het einde van de dag tijdsdruk ontstaat. De kwaliteit van het gehoor werkt logischerwijs door in de rest van de besluitvorming.

Kwaliteit besluitvorming ondermaats

In de besluitvorming wordt onvoldoende gebruik gemaakt van landeninformatie. De meeste voornemens bevatten geen bronvermelding en bevatten niet-onderbouwde aannames. Het gebruik van landeninformatie is een essentieel deel van de besluitvorming, het is zorgwekkend dat de voornemens geen blijk geven van het gebruik hiervan.

In het hiernavolgende lichten wij bovenstaande punten verder toe. Tevens zullen andere aspecten die uit ons onderzoek naar voren komen worden uitgelicht.

2. Toelichting en uitwerking reacties

2.1 Communicatie en planning

De communicatie met de Taskforce is in het algemeen nog steeds slecht, zeggen zowel advocaten als medewerkers van VluchtelingenWerk. Respondenten melden dat zij door de Taskforce van het kastje naar de muur worden gestuurd. Het is vaak onduidelijk waar zij terecht kunnen met vragen. Voor advocaten is het storend dat zij een beslissingsmedewerker niet te pakken kunnen krijgen als een beslissing te lang op zich laat wachten en zij geen concrete informatie krijgen als ze om duidelijkheid vragen. Twee advocaten waren positief over de Taskforce-informatielijn. Deze informatielijn is echter per 1 maart 2021 opgeheven.

Ook de planning van de Taskforce laat nog steeds te wensen over. Volgens enkele advocaten is de extra werkdruk die wordt veroorzaakt door de Taskforce verminderd, maar het merendeel ervaart de planning nog steeds als zeer rommelig. Zaken worden zonder overleg met de advocaat ingepland, gehoren gaan niet door zonder afzegging of er worden gehoren ingepland die al plaats hebben gevonden.

Asielzoekers ervaren het annuleren van gehoren als zeer storend. Zij zijn eindelijk aan de beurt en worden opnieuw teleurgesteld door de IND. Vaak is niet duidelijk op welke termijn er een nieuw gehoor ingepland zal worden.

Uit de reacties van de advocaten blijkt dat er geen rekening wordt gehouden met de agenda van de advocaat en dat er geen flexibiliteit geboden wordt; persoonlijke omstandigheden zijn voor de Taskforce geen reden in individuele gevallen van de planning af te wijken. Advocaten melden ook dat er geen uitstel meer wordt verleend voor het indienen van zienswijzen omdat de Taskforce zaken voor 1 juli moet afronden. Op deze manier wordt de advocatuur niet in staat gesteld om een goede zienswijze in te brengen.

2.2 Schriftelijk gehoor

De Taskforce zet schriftelijk horen in bij asielzoekers met de Syrische, Jemenitische, Eritrese, Turkse en Iraanse nationaliteit. Vooraf wordt beoordeeld of de asielzoeker in staat is het formulier in te vullen. Schriftelijk horen gebeurt op vrijwillige basis. Als een asielzoeker niet akkoord gaat met het schriftelijk gehoor, wordt een fysiek gehoor ingepland. Indien op basis van het ingevulde formulier niet kan worden ingewilligd, wordt de asielzoeker uitgenodigd voor een nader gehoor in persoon.

De ervaringen met het schriftelijk gehoor zijn in het algemeen slecht. De meeste advocaten raden hun cliënten af om eraan deel te nemen. Volgens advocaten leent slechts een handvol zaken zich voor deze manier van horen en is het zelfs in die zaken maar de vraag of er daadwerkelijk tijd wordt gewonnen met deze hoormethode.

Er kan lang niet altijd enkel op basis van het schriftelijk gehoor worden ingewilligd, terwijl zowel advocaten als asielzoekers melden dat de vragen in het daaropvolgende nader gehoor niet goed aansluiten bij het schriftelijk gehoor. Hoewel het schriftelijk gehoor het mogelijk zou moeten maken het nader gehoor efficiënter in te richten, zijn deze gehoren vaak onverminderd lang.

Verder blijkt uit de gesprekken met de teamleiders van VluchtelingenWerk dat door het invoeren van schriftelijk horen een gedegen voorbereiding van de asielzoeker onder druk staat: het is ingewikkeld om asielzoekers voor te bereiden, zij hebben veel vragen over het schriftelijk gehoor en het is soms onduidelijk of iemand schriftelijk gehoord gaat worden.

'Waarom ik akkoord ging met een schriftelijk gehoor? Ik was al lang in Nederland en lang aan het wachten, ik was het zat.'

– Asielzoeker –

Een ander zorgelijk signaal is dat de privacy tijdens het schriftelijk horen niet gewaarborgd is. Asielzoekers zitten tijdens het gehoor soms met meerdere personen in één kamer. Tolken en asielzoekers praten met elkaar, medewerkers en tolken lopen heen en weer. Wanneer de asielzoeker een vraag wil stellen, of met de tolk praat, kunnen anderen dit horen. Voor asielzoekers gaat dit ten koste van de concentratie en het gevoel dat zij hun verhaal vrijuit op papier kunnen zetten. Eén van de asielzoekers die wij geïnterviewd hebben bevestigt dat de privacy onvoldoende was gewaarborgd tijdens het schriftelijk horen. Ook vertelt hij akkoord te zijn gegaan vanwege de lange wachttijd en niet omdat hij zijn asielrelaas liever schriftelijk dan mondeling naar voren bracht.

'Toen iemand klaagde omdat hij zich niet goed kon concentreren werd gezegd: "We kunnen nu niets veranderen, het is nu eenmaal zo".'

– Asielzoeker –

Het is belangrijk om wachtende asielzoekers snel antwoord te geven op hun vraag om bescherming. Dit mag echter niet ten koste gaan van de zorgvuldigheid. Dit is duidelijk wel het geval bij het schriftelijk gehoor. Ook blijkt de beoogde winst in snelheid door het schriftelijk horen beperkt, zoals ook door de staatssecretaris is erkend.⁵ Uiteindelijk komen de problemen die het schriftelijk horen veroorzaakt terecht op het bordje van de asielzoekers, de advocatuur en VluchtelingenWerk.

⁵ Dit wordt erkend door de staatssecretaris, zie: KST 19637, nr. 2682, 18 november 2020, Brief voortgang Taskforce en stand van zaken IND.

'Cliënten komen aan de balie met de vraag: moeten we dit doen of niet? Zij zijn ook gefrustreerd dat de IND ze na anderhalf jaar wachten niet te woord wil staan.'

– Teamleider VluchtelingenWerk –

2.3 Telehoren

Omdat de asielzoeker vanwege de coronapandemie niet altijd fysiek kan worden gehoord, wordt door zowel de Taskforce als de IND ook op afstand gehoord, via een videoverbinding (telehoren).⁶

In het algemeen zijn de asielzoekers die wij voor dit onderzoek hebben gesproken positief over het telehoren. De geïnterviewde personen benadrukken vooral dat zij blij zijn dat ze überhaupt gehoord zijn. Verschillende asielzoekers meldden dat er problemen waren met de internetverbinding en dat het contact met de tolk soms moeizaam verliep via de videoverbinding. Ook advocaten geven aan dat met name het contact met de tolk problematisch is, mede omdat de tolk veel mist aan non-verbale communicatie met de cliënt.

'Als er geen problemen waren met de techniek dan had ik mijn verhaal misschien beter kunnen verwoorden.'

– Asielzoeker –

Teamleiders van VluchtelingenWerk zeggen dat telehoren in bepaalde gevallen uitkomst kan bieden. Als de asielzoeker vanuit het AZC via telehoren gehoord kan worden, kan dit veel (reis)tijd besparen. Voor digitaal vaardige cliënten kan telehoren geschikt zijn, nu zij vaak al gewend zijn om met hun familie en vrienden te videobellen. Wel merken de teamleiders op dat niet alle COA-locaties ruimtes hebben waar de privacy voldoende gewaarborgd is, door de dunne muren kunnen asielzoekers meeluisteren met het gehoor in de naastgelegen kamer. Hoewel inmiddels op sommige locaties met koptelefoons gewerkt wordt, is het probleem daarmee niet volledig opgelost. Dan is immers nog altijd hoorbaar wat de asielzoeker vertelt.

De teamleiders van VluchtelingenWerk benadrukken dat telehoren zonder voorafgaand medisch onderzoek door FMMU niet verantwoord is. Het is daarbij van belang dat het medisch advies serieus wordt genomen; uit de reacties vanuit de advocatuur blijkt dat telehoren ook gebruikt is in zaken waarin het FMMU dat uitdrukkelijk afwijst.

Al met al wordt telehoren gezien als een logisch alternatief voor het fysieke gehoor ten tijde van de coronapandemie, maar niet als een maatregel die op grote schaal toegepast kan worden als permanente vervanging van fysieke gehoren. Zo lang het telehoren gebruikt wordt, is van belang dat er van tevoren een FMMU-advies gevraagd wordt en rekening wordt gehouden met de wens van de asielzoeker en de betrokken advocaat. Bij medische indicaties, complexe relazen of de verwachting dat een cliënt geëmotioneerd zal raken tijdens het gehoor zou telehoren niet ingezet moeten worden. Het moet altijd mogelijk blijven van het telehoren af te zien en asielzoekers moeten zich vrij voelen in de keuze tussen een fysiek gehoor en telehoren. Ook is van belang dat de privacy van cliënten gegarandeerd is.

'Telehoren in tijden van corona begrijp ik, maar het is een slecht idee hier de standaard dienstverlening van te maken. Je mist een heel stuk non-verbale communicatie en ziet niet goed of iemand nerveus is. Ook zijn er technische beperkingen.'

– Teamleider VluchtelingenWerk –

2.4 Kwaliteit hoornedewerkers

Uit de reacties van advocaten, teamleiders van VluchtelingenWerk en asielzoekers blijkt dat hoornedewerkers onervaren zijn, onvoldoende doorvragen bij kansrijke zaken en vaak geen rekening houden met de achtergrond van de asielzoeker zoals leeftijd, culturele achtergrond en opleidingsniveau. Gehoren duren onnodig lang omdat er veel overbodige vragen worden gesteld en basiskennis lijkt bij de hoornedewerkers te ontbreken.

'Tijdens gehoor zei de hoornedewerker steeds: u geeft te uitgebreide antwoorden, u moet beknopter antwoorden. En als ik beknopter was in mijn antwoorden zei ze: u bent onduidelijk, u moet duidelijker zijn. Het was echt heel erg rommelig.'

– Asielzoeker –

Uit diverse reacties blijkt verder dat de gehoren in kansrijke zaken juist erg summier zijn. Als er kan worden ingewilligd op de b-grond, lijkt niet door te worden gevraagd naar de a-grond.⁷ Dit kan voor grote problemen zorgen als de b-grond vanwege een veranderde situatie in het land van herkomst komt te vervallen. Dan is namelijk niet duidelijk of de betrokkene ook op de a-grond bescherming behoeft.

⁶ Zie voor meer informatie over het telehoren door de Taskforce de 'Veelgestelde Vragen Taskforce' via: https://ind.nl/Paginas/Veelgestelde-vragen-Taskforce-Dwangsommen.aspx?mm_not=1.

⁷ De a-grond ziet op vluchtelingenstatus, de b-grond op subsidiaire bescherming.

'De hoornedewerker was tijdens het gehoor nog de vragen aan het formuleren die hij mij wilde stellen. Daaruit trek ik de conclusie dat hij geen of onvoldoende kennis had.'

– Asielzoeker –

Ondanks de gebrekkige kennis bij de medewerkers van de Taskforce zegt de meerderheid van de geïnterviewde asielzoekers dat zij de hoornedewerker sympathiek vonden overkomen. Met name in niet-complexe zaken zeiden asielzoekers dat ze de medewerker van de Taskforce professioneel en empathisch vonden. In complexere zaken is het beeld anders. Daar kaarten asielzoekers aan dat medewerkers onvoldoende op de hoogte waren van de asielmotieven en landeninformatie. Een zorgelijk signaal is dat asielzoekers met een lhbti-asielmotief uit landen met een hoog inwilligingspercentage twijfelen over het aanvoeren van hun lhbti-asielmotief. Zij wachten al zo lang en vrezen dat de procedure nog langer duurt als ze dit asielmotief aanvoeren.

Eén van de asielzoekers vertelde dat pas na twee uur wachten werd medegedeeld dat de hoornedewerker niet kon komen. Het gehoor werd overgenomen door een andere medewerker, die onvoldoende kennis van de zaak had.

In november 2020 kaartten wij in onze Quicksan al aan dat niet alle hoornedewerkers van de Taskforce beschikten over voldoende kennis. Dit beeld is niet veranderd.

2.5 'VA-zendingen' en aanvullend horen

Nog altijd worden vrijwel alle zaken, ook zaken die kansrijk zijn, doorverwezen naar de Verlengde Asielprocedure (VA). Met name in lhbti- en bekeringszaken moet bijna altijd nog aanvullend gehoord worden na het gehoor door de Taskforce. Advocaten geven aan dat het gemiddeld enkele maanden en soms wel een jaar duurt voordat dit nader gehoor plaatsvindt. Dit zorgt voor veel stress bij asielzoekers, zij komen opnieuw in onzekerheid terecht over hun verblijfsaanvraag. Voor asielzoekers die in de VA belanden zit er niet veel anders op dan langer wachten.

Uit de reacties van de advocatuur blijkt dat sommige hoornedewerkers zich genoodzaakt voelen de gehoren in één keer af te maken. Dit zorgt ervoor dat deze gehoren snel afgemaakt worden zodra het einde van de beschikbare tijd nadert, dat niet meer doorgevraagd wordt en dat asielzoekers zich onder druk gezet voelen hun verhaal snel te vertellen.

Uit onze Quicksan in november 2020 volgde ook dat asielzoekers werd gevraagd het kort te houden. Advocaten vertellen dat het erop lijkt dat er vaak aan het begin van het gehoor veel onnodige vragen worden gesteld, waardoor er aan het einde van de dag te weinig tijd overblijft om de relevante vragen te stellen.

'De hoornedewerker zei: we hebben niet veel tijd om uitgebreid over uw problemen te praten, anders krijgen we het niet af vandaag'

– Asielzoeker –

2.6 Kwaliteit voornemens en beschikkingen

Om een beeld te krijgen van de kwaliteit van de besluitvorming in Taskforce-zaken analyseerden wij twintig voornemens en beschikkingen in Taskforce-zaken.⁸ De Taskforce medewerkers bereiden de zaak tot aan een conceptbeschikking voor, deze gaat naar een ervaren IND medewerker, die de definitieve beslissing uiteindelijk neemt.⁹

Het is opvallend en zorgelijk dat in de meeste voornemens niet naar landeninformatie wordt verwezen en zelfs geen enkele bron genoemd wordt. Zo wordt in één van de voornemens overwogen dat de situatie in het land van herkomst niet dusdanig slecht is dat de vreemdeling daar gevaar zou lopen, maar wordt ter onderbouwing van deze stelling over de veiligheidssituatie geen landeninformatie gebruikt. In een andere zaak krijgt de vreemdeling tegengeworpen dat hij geen documenten heeft die aantonen dat hij een bepaalde functie binnen een bedrijf bekleedde, maar wordt geen bron genoemd waaruit volgt dat de vreemdeling documenten heeft en welke documenten dat zouden moeten zijn.

In één voornemen wordt geloofd dat de asielzoeker had meegedaan aan demonstraties, maar werd vervolgens niet aan zogeheten 'externe geloofwaardigheidsindicatoren' getoetst of die deelname hem bij terugkeer naar het land van herkomst in gevaar zou brengen. Dit terwijl de IND-werkinstructie 2014/10 vermeldt dat dit wel moet gebeuren en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State herhaaldelijk heeft benadrukt dat deze toets niet achterwege kan blijven. In voornemens en beschikkingen waar wel naar landeninformatie wordt verwezen blijft het vaak bij een enkele bron, meestal het ambtsbericht.

⁸ Wij hebben 17 voornemens en 3 beschikkingen ingezien.

⁹ Dit blijkt uit het antwoord van de staatssecretaris op vragen van de leden van de vaste commissie voor Immigratie en Asiel: KST 19637, nr. G, EK, Verslag schriftelijk overleg over Taskforce IND.

In te zien via: https://www.eerstekamer.nl/behandeling/20210319/verslag_van_een_schriftelijk_2/document3/f=-/vlh8m2xnupjk_opgemaakt.pdf.

Verder valt in een aantal van de voornemens en beschikkingen op dat een groot deel van de besluitvorming wordt gebaseerd op aannames van de ambtenaar die niet onderbouwd worden. In verschillende Afgaanse zaken wordt in de voornemens overwogen dat het gedrag van de asielzoeker 'onlogisch' of 'bevreemdingwekkend' is, maar er wordt op geen enkele wijze onderbouwd wat het gedrag in de Afgaanse context zo opvallend maakt. Ook lijkt er vanuit te worden gegaan dat personen geen risico's zullen nemen om op te komen voor dat waar zij in geloven, of om hun leven te leiden zoals zij dat willen. Zo achtte men het niet geloofwaardig dat een jongvolwassen asielzoeker een geheime relatie had, nu daar veel risico's aan kleven.

Daarnaast zijn er zaken waarin een verkeerd toetsingskader gehanteerd wordt. In één van de voornemens wordt bijvoorbeeld overwogen dat politieke activiteiten die buiten het land van herkomst zijn gestart niet tot vluchtelingenschap kunnen leiden. Dat de asielzoeker in Nederland politiek actief was geweest, zou voor eigen risico komen. Deze overweging is duidelijk strijdig met paragraaf C2/3.2 van de Vreemdelingencirculaire waarin staat dat ook activiteiten die een vreemdeling heeft ondernomen na vertrek uit het land van herkomst ertoe kunnen leiden dat de vreemdeling als 'refugié sur place' moet worden aangemerkt. Dat geldt ook voor activiteiten die niet volgen op activiteiten die de vreemdeling al in het land van herkomst heeft ondernomen vóór zijn vertrek.

Al met al zijn de voornemens en beschikkingen reden tot zorg. De Taskforce-medewerkers die de beslissingen voorbereiden hebben in de besluitvorming onvoldoende gebruik gemaakt van landeninformatie, baseren zich te veel op aannames en geven soms geen blijk van voldoende kennis over de juridische kaders.

2.7 Overige knelpunten

Het verslag van het nader gehoor wordt pas naar de advocaat gestuurd op het moment dat de asielzoeker het aanvullend gehoor afgerond heeft. Dit signaleerden wij in november 2020 al in onze Quickscan, maar deze problematiek speelt nog altijd. Doordat er maanden tussen de gehoren kan zitten, ligt niet alles meer vers in het geheugen. Dit bemoeilijkt de nabespreking.

Ook de verschillen in wachttijden tussen asielzoekers onderling zijn een aanhoudend knelpunt. Er ontstaat veel onrust door de keuzes om sommige groepen eerder te behandelen dan anderen en niet te werken op basis van 'oudste aanvraag eerst'. Veel asielzoekers die onder de Taskforce vallen zijn al jaren in Nederland en zien nu dat asielzoekers die net aankomen wel binnen een aantal maanden worden geholpen, terwijl zij nog altijd wachten op een uitnodiging voor een (aanvullend) gehoor.

'Ik ben een redelijk persoon, maar als ik zie dat iemand anders, die lang na mij in Nederland is aangekomen, in twee of drie maanden een verblijfsvergunning inclusief huis krijgt, denk ik wel bij mezelf: dit had mijn huis kunnen zijn. Je voelt je blij voor die mensen natuurlijk, maar tegelijkertijd teleurgesteld omdat je zelf nog altijd moet wachten.'

– Asielzoeker –

Al met al is er sprake van een chaotische situatie bij de Taskforce. Hierdoor komen ook de voorbereiding en ondersteuning van asielzoekers door VluchtelingenWerk in de knel. Deze chaos en de zorgen bij asielzoekers die daarmee gepaard gaan, maken een gedegen voorbereiding op de complexe en juridische procedure die volgt zeer lastig.

3. Conclusie en aanbevelingen

Dit rapport schetst opnieuw een zorgwekkend beeld van de werkzaamheden van de Taskforce. De problemen die wij in november 2020 signaleerden zijn onvoldoende aangepakt en uit een steekproef blijkt dat de kwaliteit van de voornemens en beschikkingen ondermaats is.

Deze problematiek staat niet op zichzelf. Wij hebben op 23 juni 2021 het rapport 'Web van Wantrouwen' gepubliceerd, waarin wij ingaan op het verdwijnen van de menselijke maat in het asiel- en integratiebeleid.¹⁰ Uit 'Web van Wantrouwen' blijkt dat signalen over misstanden vaak onvoldoende gehoor vinden en dat veel leed voorkomen had kunnen worden als er eerder serieus naar knelpunten was gekeken.

Het is van belang dat de signalen met betrekking tot de werkzaamheden van de Taskforce gehoor vinden en opgelost worden. Zeker nu een deel van de medewerkers van de Taskforce bij de IND zal blijven werken en zij dus ook nieuwe zaken zullen gaan behandelen.¹¹ De Taskforce heeft geen duidelijke versnelling binnen de asielprocedure teweeg gebracht, terwijl er procedureel veel is ingeleverd. Het is voor een goede asielprocedure van groot belang dat de IND voldoende capaciteit heeft en dat het personeel goed opgeleid is en voldoende ervaring heeft.

Wij doen daarom de volgende aanbevelingen.

- 1) Zet de beschermingsvraag van asielzoekers centraal in de asielprocedure. Geef de IND ruimte voor een zorgvuldige asielprocedure en het hanteren van de menselijke maat door haar uit te rusten met voldoende capaciteit, kennis en zeggenschap. Hiervoor zijn ervaren medewerkers nodig met kennis van zaken en gedegen training.
- 2) Zorg voor structurele en onafhankelijke controle van de kwaliteit van de beslissingen in en de zorgvuldigheid van de asielprocedure, bijvoorbeeld door UNHCR. Er is nu onvoldoende zicht op de kwaliteit van de beslissingen van de IND. Maak periodieke rapportages openbaar zodat de Tweede Kamer beter in staat is haar controlerende taak te vervullen.
- 3) Zorg voor een transparante planning van de behandeling van asielzaken en zet de communicatie en dienstbaarheid aan asielzoekers centraal.
- 4) Te vaak zijn beslissingen onvoldoende gebaseerd op (actuele) landeninformatie, met alle risico's van dien. De Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken heeft in haar rapport 'Weten en wegen' waardevolle aanbevelingen gedaan voor het gebruik van landeninformatie.¹² Volg deze aanbevelingen onverkort op.
- 5) Stop met het voortdurend sleutelen aan de asielprocedure. Waarborg dat er voldoende zorgvuldigheid is in de asielprocedure en borg dat de stem van de asielzoeker in het proces wordt gehoord. Ontwikkelingen zoals de druk op de rechtsbijstand en het gebruik van schriftelijk, bondig en telehoren doen hier grote afbreuk aan.
- 6) VluchtelingenWerk is geen voorstander van schriftelijk horen en telehoren in de asielprocedure. Slechts in individuele gevallen kan dit helpen, mits het daadwerkelijk versnelling aanbrengt in het proces, de asielzoeker goed wordt voorgelicht, het alleen ingezet wordt bij kansrijke asielaanvragen om een beeld te krijgen van de zaak en ontbrekende aspecten niet later worden tegengeworpen in de geloofwaardigheidsbeoordeling. Telehoren mag alleen plaatsvinden na positief medisch advies voorafgaand aan het gehoor.

VluchtelingenWerk Nederland

10 VluchtelingenWerk Nederland, 'Web van Wantrouwen – Hoe de menselijke maat verdwijnt uit het asiel- en integratiebeleid', in te zien via: <https://bit.ly/3x1jNn5>.

11 Zie: EY, 'Eindrapportage doorlichting IND', in te zien via: <https://bit.ly/2UPfr4h>.

12 ACVZ, 'Weten en wegen. Advies over het gebruik van landeninformatie in de asielprocedure', in te zien via: <https://bit.ly/3A8Drzg>.